

Ekonomisk statistik och analys/
Näringsverksamhet och priser
Marcus Lundgren

Möte i användarrådet för ekonomisk statistik 22 november 2021

Närvarande:

Anna Thoursie, Ledarna, ordförande
Harald Edquist, Ericsson Research
Lena Hagman (ersatte Mats Kinnwall), Teknikföretagen
Erik Spector (ersatte Ylva Hedén Westerdahl), Konjunkturinstitutet
Lena Sellgren, Business Sweden
Ann-Sofie Öberg, ESV
Torbjörn Isaksson, Nordea
Tomas Lööv, Näringslivets regelnämnd
Anders Bergvall (ersatte Christina Nyman), Handelsbanken

Från SCB:

Elisabeth Hopkins, ESA/LEDN
Per Andreasson, ESA/NUP/LEDN
Marcus Lundgren, sekreterare, ESA/NUP/NS
Cecilia Stenbjörn, SSA/AU/LEDN
Gustaf Strandell, ML/MA/MET
Thorsten Holzer, SSA/BL/HEK
Anna-Greta Eriksson, D/UTV/VU

Frånvarande:

Pär Hansson, Tillväxtanalys
Henrik Larsson, FI
Anna Strand, Finansdepartementet
Jyry Hokkanen, Riksbanken

1 Mötet öppnas

Mötet öppnades.

2 Godkännande av dagordning

Dagordningen godkändes.

3 Mötesanteckningar från föregående möte

Inga synpunkter på föregående mötesanteckningar.

4 Information från SCB och rådets medlemmar

Harald Edquist (Ericsson Research) berättade att de fortfarande arbetar hemifrån men pandemin har inte påverkat företaget så mycket. Ericsson har nyligen köpt ett bolag i USA. Harald arbetar med två studier. En handlar om hur hastigheten i näten påverkar produktivitet och den andra handlar om koldioxidutsläpp.

Lena Hagman (Teknikföretagen) nämnde att de under förra veckan släppte en ny konjunkturrapport. Den innehåller bland annat en fördjupning om Philipskurvan där man tittar på hur sambandet ser ut över tid, från 70-talet och framåt. Varför ökar inte lönerna när det är brist på arbetskraft? I media underskattas ofta industrins andel av BNP. Industrin innehåller också en tjänstedel och de indirekta effekterna underskattas ofta.

Erik Spector (Konjunkturinstitutet) berättade att de nyligen kommit ut med en lönebildningsrapport. Den innehåller en fördjupning med fokus på produktivitet. I övrigt är det mycket fokus på finanspolitik.

En fråga i konjunkturbarometern om hinder för produktion/byggande har fått en ändrad formulering på ett svarsalternativ. "Brist på maskinkapacitet och/eller byggnadsmaterial" har ändrats till "Brist på material och/eller utrustning" Brist på komponenter ingick tidigare i svarsalternativet "Andra faktorer". Ändringen medför ett tidsseriebrott. Detta handlar om harmonisering mellan länder. Det finns ett PM på hemsidan som beskriver ändringarna mer ingående.

Lena Sellgren (Business Sweden) informerade om att de har publicerat ett nytt exportchefindex. En uppdaterad global exportanalys ska publiceras den 1 december. Man tittar mycket på geopolitik nu.

Ann-Sofie Öberg (ESV) berättade att prognosen har reviderats upp. Man räknar med ett underskott på 50 miljarder nästa år.

Torbjörn Isaksson (Nordea) berättade att de är mitt mellan två konjunkturprognoser. I övrigt arbetas det med inflationen.

Tomas Lööv (Näringslivets regelnämnd) nämnde att de tittar på frågan om digitalisering. Det är svårt att veta hur mycket svenska staten investerar i digitala system. I övrigt håller man på med förenklingsutredningen. Tomas nämnde också att de har en podd som finns på hemsidan.

Anders Bergvall (Handelsbanken) berättade att de har släppt en konjunkturprognos. Det är ett inflations- och räntefokus.

Anna Thoursie (Ledarna) håller på med en rapport om distansarbete och produktivitet. Det är mjuka frågor som har ställs till cheferna. Rapporten kommer nästa år.

Ledarnas löneenkät, som görs varje år, har en svarsfrekvens på cirka 30 %. Förra året släpptes ingen extern rapport då de flesta medlemmarna inte hade fått

någon reviderad lön på grund av pandemin. Frågor om arbetslivskriminalitet ställs i den nya löneenkät som gått ut under hösten.

Elisabeth Hopkins & Per Andreasson (SCB) informerade om att den nya organisationen startades upp 1 september. Det har varit fokus på att hitta alla roller sedan dess. Verksamhetsplaneringen pågår nu. Man blickar framåt till 2026 och har arbetat med målbildsberättelser. Var befinner sig statistiken 2026? Formuleringen kring målbilden för den ekonomiska statistiken är i princip klar.

SCB tittar på nya datakällor och hur man kan designa insamlingen med kombinerade metoder.

En utredning har startats upp för en bred implementering av en generell användning av automaträttningar och/eller maskininlärning i granskningsprocessen. SCB har höga förhoppningar kring detta. Utredningen ska vara klar till årsskiftet.

Det har skett ett namnbyte där Faktorprisindex framöver kommer att heta Byggekostnadsindex.

Den 14 december hålls ett seminarium om nya statistiska enheter kopplat till en publicering i SVEK.

SCB:s nya publiceringstidpunkt kl. 08.00 gäller från och med den 17 januari.

I SCB:s kommunikationsarbete har mycket fokus varit på "turisten". Nu ska det bli ökat fokus på expertanvändare.

En fråga från en ledamot var om det finns några tankar kring en central ingång till Sveriges officiella statistik?

SCB: Det som finns är samlingssidan för öppna data.

5 AKU – länkning

För information (Cecilia Stenbjörn & Gustaf Strandell)

Från och med den 1 januari 2021 anpassas AKU till EU:s nya ramlag för den sociala statistiken. Detta innebär förändringar av population, definitioner och utformning av blanketten. Samtidigt implementeras ny och förbättrad hjälpinformation för AKU:s skattningar. Årlig information från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS) byts mot månatliga arbetsgivaruppgifter (AGI). Förändringarna har lett till tidseriebrott och SCB har beslutat att länka tidserier i AKU tillbaka till 2005 för att möjliggöra jämförelser över tid. Förändringarna i AKU var tyvärr dåligt tajmade med avseende på pandemin.

Länkningen kommer att genomföras med dubbelmätning 2021 där 80% av urvalet får ny blankett och 20% gammal. Tidseriebrottens nivå samt effekter på säsongmönster skattas i tre steg:

- Tidseriebrott på grund av ny hjälpinformation
- Tidseriebrott på grund av definitionsförändringar
- Avstämning mot resultat från dubbelmätning

Vi har tre år av dubbel hjälpinformation, vilket är mycket för länkning. Denna kan kombineras med både gammal och ny blankett för att analysera effekterna.

Den nya definitionen är mer restriktiv och därmed en delmängd av den gamla definitionen. Effekten av definitionsförändringarna kan skattas utifrån frågorna i den nya blanketten.

Kravet från Eurostat är att länkning ska ske för sysselsatta efter kön och ålder samt arbetslösa efter kön och ålder. Länkade serier kommer levereras i december och publiceras av Eurostat i april. Publicering av länkade serier för centrala serier i AKU planeras ske vid januaripubliceringen av AKU den 24 februari 2022. Detta är etapp 1 i länkningen, som har högst prioritet och omfattar cirka 500 serier. Exakt tidsplan för etapp 2 och 3 är inte bestämd, men tentativt ska etapp 2 ske innan sommaren och etapp 3 under hösten.

Diskussion och synpunkter från ledamöter i användarrådet:

Finns det planer att länka frånvaro och liknande serier som också har hoppat?
SCB: Planen är att länka så mycket som möjligt. Det är inte klart när. Vi får göra det etappvis.

Vi har känt oro för att länkningen har varit bristfällig. Ni kunde ha skalat upp dubbelräkningen och mätt 50/50. AKU är en av de viktigaste serierna vi har. Kommer det att bli en nystart för AKU 2021? Är länkningen osäker?
SCB: AKU är en urvalsundersökning och det kommer alltid finnas en osäkerhet. Det krävs utbildning för intervjuare och vem som helst kan inte bara hoppa in i arbetet direkt. Gällande hjälpinformationen så har vi bra data till länkningen. För de huvudsakliga variablerna kan vi skatta från de 80 % som får ny blankett.

Det många användare har reagerat på, om man tittar säsongrensad, är att arbetslösheten borde falla mycket mer. AKU faller inte så mycket som det borde jämfört med arbetsförmedlingens statistik. Har ni sett att den säsongrensade utvecklingen ser annorlunda ut när man tittar på en längre tidserie?
SCB: Längre tidserier är bättre för säsongrensning. Arbetsförmedlingen har inte säsongrensad data så deras data borde jämföras med originalserien. Arbetsförmedlingen använder RAMS från 2019. Vi kommer att titta mer på säsongrensningen och får återkomma om detta.

Inför 2021 sa SCB att 2021 inte skulle bli jämförbar med tidigare år och detta har besannats. Undersökningar är väldigt känsliga och bara att man byter ordning på frågor kan få konsekvenser. Det är uppenbart att vi har ett nytt säsongmönster och det kommer att dröja innan vi kan säsongrensa. SCB borde ha begärt mer pengar till detta. Kritik behöver också riktas mot finansdepartementet och Riksbanken. För tunga undersökningar som BNP, AKU och KPI måste man vara ambitiös.
SCB: Regeringskansliet har varit tydliga i att SCB inte får mer pengar. Det förväntas att vi ska effektivisera och utnyttja digitaliseringens möjligheter. Åskande av pengar för specifika insatser har inte varit en framgångsrik väg tidigare, men vi tar med oss det till nästa gång.

6 Ämnesdesignbordet för hushållens konsumtionsutgifter

För information (Thorsten Holzer)

Projektets uppgift är att ta fram en ny design som ger en aktuell och relevant bild samt tillgodoser NR och KPI:s behov genom användande av nya datakällor. Sjunkande svarsandelar gör att vi inte längre kan förlita oss på HUT. Implementeringen ska ske så snart det går, tidigast 2021 och senast 2023.

Den nya designen kräver information om två delar:

- Vad köps (i Sverige) och hur mycket?
- Har köpet skett av privatperson eller företag?

Till den första frågan har vi jobbat vidare med kassaregister från de stora aktörerna och vi har förnyat avtalet med GFK (Growth from knowledge) för fortsatt information om försäljning av hemelektronik. Vi också hittat en potentiell källa för att få data om försäljning från små och medelstora företag. Skatteverket har arbetat fram ett format för standardrapport i XML som senast 2027, men enligt vår bedömning i många fall tidigare än så, kommer att implementeras i de kassaregister som handlare kan använda sig av. Det skulle kunna innebära ett väldigt enkelt och samtidigt omfattande sätt att rapportera om sålda varor till SCB.

Exempel på modellberäkningar som kan användas är de för boendekostnader, energiförbrukning samt hälso- och sjukvård. Andra källor kan till exempel vara uppgifter om nyregistrerade bilar från Trafikverket och Spelinspektionens uppgifter om spel och vadhållningsverksamhet. Dessa källor och modeller finns och fungerar redan idag.

Till den andra frågan används data från kortinlösare/banker, konsumtionslån och Swish. Detta kompletteras med antaganden och en urvalsundersökning. Vi har fått data från två av fyra kortinlösaraktyper i Sverige. Datamaterialet täcker 50 – 60 % av kortköpen i Sverige. De olika kortinlösarna har olika profil och täcker olika delar av marknaden. I dagsläget har vi bra/full täckning på vissa branscher men knappt något alls på andra så vi arbetar vidare för att få data från ytterligare aktörer. Det har visat sig att även kortutgivare, alltså banker, har den data som behövs för att skilja privat konsumtion från företagskonsumtion. Här har vi fått data från två av fyra av de större bankerna.

Konsumtionslån var från början mest vanliga i näthandeln men har nu spridit sig till handel i fysisk butik. Här har vi än så länge bara påbörjat processen med att förstå vilken typ av data dessa aktörer kan ha. Vi en bra dialog med Swish.

Diskussion och synpunkter från ledamöter i användarrådet:

Går det att hämta information om konsumtionslån från Finansinspektionen?
SCB: Vi tar med oss frågan.

Har ni avtal med leverantörer av data? Kanske borde det bli en fråga för lagstiftarna att uppdatera lagen om den officiella statistiken.

SCB: Vi har partnerskap.

7 SCB:s arbete med taxonomier

För information (Anna-Greta Eriksson)

Digitaliseringen har pågått en längre tid. Från insamling via pappersformulär till digitala formulär till en digitalt obruten kedja maskin till maskin. Från att all statistikrapportering var oberoende av varandra har vi börjat samordna begrepp och även samordna efter tillgänglighet och periodicitet genom att designa om undersökningar.

Över tid har det arbetats med uppgiftslämnarbördan genom samverkan mellan myndigheter i olika former. I Bolagsverkets regeringsuppdrag – Digitala årsredovisningar (DIÅR) 2016-2021 är SCB en utpekad samarbetspartner. I uppdraget prioriterar SCB ur ett statistikperspektiv. Man arbetar med kvalitetssäkring och granskning av taxonomier löpande under utvecklingen och med kompetensuppbyggnad, arkitektur, arbetsformer och förvaltning.

Medskick från SCB är att det större perspektivet är viktigt. Att inte enbart inkludera aktiebolag. Att inte bara årsredovisningar ingår utan också årsbokslut och förenklat årsbokslut. Det handlar om att bygga grunden för fler domäner på sikt (statistik, skatt (deklaration), hållbarhet och annan verksamhetsinformation).

En taxonomi är ett klassificeringssystem. Det består av avdelningar med underavdelningar i flera led. Taxonomi är även konsten om att utforma klassificeringssystem. XBRL-taxonomier innehåller definitioner av begrepp, relationer mellan begrepp och innehållsmässiga kontroller/regler. Ett exempel på regelverk inom en taxonomi är att inom resultaträkningen så ska intäkter och kostnader hänga ihop med årets resultat.

Taxonomin för företagsekonomisk statistikrapportering innebär en överskådlig beskrivning av statistikbehovet för företagsekonomisk information i en statistiktaxonomi. Det skapar förutsättning att förbereda statistikrapporter direkt i affärssystemen och blir ett alternativ till att rapportera via webbformulär hos SCB.

Utgångspunkten är att använda begrepp som återfinns i årsredovisningen. Sedan görs tillägg för det som behövs därutöver för att beskriva statistikens behov. Begreppen i statistiktaxonomin motsvarar inte exakt variabler i webbformulär, men samma information kan härledas oavsett rapporteringssätt. Begrepp och delrapporter återanvänds mellan de olika referensperioderna (år, kvartal, månad). Branschspecifika enkäter ersätts av en gemensam taxonomi för hela statistikbehovet. Genom ansatsen med statistiktaxonomin ges förutsättningar att rapportera all data ur samma system vid samma tillfälle.

Företaget sätter upp regler och härledningar en gång. Man tar vara på detaljer som är obligatoriska i t.ex. en årsredovisning och utnyttjar raka kopplingar från bokföring till rapport. Det är olika detaljeringsgrad för olika perioder, där den årliga taxonomin är den mest omfattande.

I december 2020 publicerades statistiktaxonomierna för månad och kvartal. I oktober 2021 publicerades taxonomin för år. SCB har under hösten haft inledande möten med några aktörer och implementering och tester pågår.

Det fortsatta arbetet innebär analys och planering för utökning av taxonomin för företagsekonomisk statistikrapportering, analys och planering för en ny taxonomi för offentlig sektor samt eventuellt hållbarhetsrapportering och annat.

Diskussion och synpunkter från ledamöter i användarrådet:

Finns det några juridiska hinder eller andra reservationer från företagens sida att vilja släppa in SCB i sina system?

SCB: Programvaran blir en viktig partner. Det behöver finnas någon som hjälper företagen att bygga rapporter. Vi har haft kontakt med företag som nischat in sig på kontakter mellan företag och myndigheter och som skapar rapporter.

8 Statistikproduktion 4.0

För information (Gustaf Strandell)

Statistikproduktion 4.0 är ett uttryck myntat av SCB:s statistikprofessor Thomas Laitila. I statistikproduktion 1.0 likställdes tillförlitlig statistik med totalräknad statistik. Statistikproduktion 2.0 innebar urvalsundersökningens genombrott. Urvalsundersökningar var en revolution som möjliggjorde mer och billigare statistik.

I statistikproduktion 3.0 är direktinsamling med enkät eller intervju en huvudsaklig datakälla för många statistikprodukter. Det ger möjlighet att skräddarsy indata, men även hög uppgiftslämnarbörd. Administrativ data används för registerstatistik och urvalsbaserad statistik och statistiken framställs i enskilda statistikprodukter. En väl etablerad vetenskaplig teori ger möjlighet att objektivt skatta statistikens tillförlitlighet. Bortfallet i urvalsundersökningar har dock ökat med åren. Ökad budget har inte varit en lösning på detta problem.

Statistikproduktion 4.0 beskriver ett framtida sätt att producera statistik. Det är inte en vision utan en praktisk plan som delvis redan är implementerad. Nya och etablerade datakällor kombineras och har i huvudsak ersatt direktinsamling. Direktinsamlad data intar en mer stödjande roll i statistikproduktionen. Statistiken framställs enligt väl genomtänkt design som leder till statistik med ändamålsenlig kvalitet. Skräddarsydd data ersätts med modeller då så är möjligt. Vi arbetar i större ämnesområden när vi designar och framställer statistiken.

Exempel på ny data:

- Administrativa datakällor
 - Månatliga arbetsgivaruppgifter på individnivå (AGI)
 - Digitala årsredovisningar (DIÅR)
 - Momsdata från Skatteverket
- Nya datakällor
 - Data från butikskedjors kassaregister
 - Jobbannonsdata från arbetsförmedlingen
 - Data om elförbrukning från energibolagen

Exempel på design/statistik enligt Statistikproduktion 4.0:

- Konsumentprisindex
- Befolkningens arbetsmarknadsstatus
- Statistik om lediga jobb
- Hushållens konsumtionsuppgifter
- Energistatistik
- Omsättningsstatistiken

Vi har med oss ett kvalitetsfokus i detta arbete. Statistiken ska inte bli sämre vid införandet av nya datakällor.

Diskussion och synpunkter från ledamöter i användarrådet:

Finns det tidsvinster med tillgång till nya datakällor och administrativa register?

SCB: Det ser olika ut för olika undersökningar. Vi ser tidsvinster.

Hur ser ni på sårbarheter när ni bygger upp beroenden till externa aktörer?

SCB: Det är något som vi har med oss i arbetet.

Kollar ni på hur man gör in andra länder?

SCB: Ja i allra högsta grad. Vi har ett nära samarbete med många länder kring detta.

Hur får man med sig en uppfattning av totaler?

SCB: Många datakällor täcker mycket men inte allt. Det kan finnas behov av att komplettera med undersökningar.

Ställer Eurostat krav på insamlingen som kan hindra detta arbete?

SCB: Det ser olika ut för olika statistik. Företagsstatistiken ger mer utrymme för olika hantering av insamlingen.

9 Övriga frågor

Inga övriga frågor.

10 Summering

Det ser illa ut att SCB inte fick förstärkta medel för hanteringen av tidsseriebrottet i AKU.

En digitalt obruten kedja har nämnts på flera punkter idag. Detta känns spännande. Frågan om lagstiftning har ställts och detta kräver ett makroperspektiv.

Anna Thoursie och Harald Edquist slutar i användarrådet efter detta möte. De avrundade mötet med att tacka för sin tid och önska det nya användarrådet varmt lycka till.